

Respons

Venezuela: Los colectivos

- Hva er *los colectivos*?
- Hva er forholdet mellom los colectivos og venezuelanske myndigheter?

Hva er los colectivos?

Los colectivos er fellesbetegnelsen på venstreorienterte grasrotgrupperinger som oppstod i fattige bydeler i Caracas på 1970- og 1980-tallet. På norsk kan los colectivos oversettes med *kollektiv* i betydningen gruppe/organisasjon/nettverk/grasrotgruppering.

Menneskerettighetsorganisasjonen PROVEA (møte, mai 2019) opplyser at colectivos kjempet med våpen da de oppstod, men at de senere gjennomgikk en type fredsprosess og la ned våpnene, før de igjen grep til våpen.

Gruppene har tilstedeværelse i hele Venezuela. De har kontroll over enkelte områder og driver illegal aktivitet. Det er noe uvisst hvor sentral deres rolle er, og også i hvor stor grad gruppene styres direkte av myndighetene. Ingen kan med sikkerhet si hvor mange grupper som finnes, men trolig et sted mellom 70 og 100 (Gan, møte i Caracas 2019).

Los colectivos har vært involvert i venezuelanske myndigheters reaksjoner rettet mot demonstranter og andre antatte opposisjonelle til det venezuelanske regimet.

De mest kjente colectivos er La Coordinadora Alexis Vive, La Coordinadora Cultural Simón Bolívar, Los Tupamaros og La Piedrita. Det er imidlertid også flere andre som har mindre innflytelse, og som er mindre synlige (Rosales, telefonsamtale juni 2018; Strønen 2017, s. 125).

Iselin Strønen viser i sin bok om Venezuela til at los colectivos er svært synlige i den enkelte bydel/område hvor de holder til. Gruppens slagord vises som graffiti på murer og vegger. Gruppene kontrollerer ulike områder og beskytter befolkningen mot andre grupper som kan være andre colectivos, eller andre typer kriminelle grupper. Strønen skriver at jo større tilstedeværelse en colectivo har i et område, jo tryggere er området hva gjelder inngripen fra andre «konkurrerende» gjenger som kjemper om territoriell kontroll. Strønen trekker fram bydelen 23 de Enero, som er et av de fattige slumområdene i Caracas, som et trygt sted nettopp fordi området er beskyttet av en sterk colectivo (Strønen 2017, s. 125).

Tupamaros er den gruppen vi hyppigst hører om i media. Den har røtter i sosiale nettverk i ulike områder av slumbydeler i Venezuela (Strønen 2017, s. 125; Marco 2017). Tupamaros indentifiserte seg med Hugo Chavez og var ideologisk og økonomisk knyttet til ham.

Respons Venezuela: Los colectivos

Tupamaros er godt organisert og har også representasjon i distriktene (PROVEA, møte mai 2019).

Ifølge forsker Leif Marsteintredet er det litt forskjellig oppfatning om hvorvidt Tupamaros kan kalles en colectivo eller ikke. Tupamaros er også et registrert politisk parti, så de er mer enn en colectivo, men er ikke et vanlig politisk parti i vår forståelse av ordet. Marsteintredet opplyser at det eksisterer en rekke bilder av Tupamaros der de opererer med våpen og er tildekket. Marsteintredet karakteriserer dem som en militær bevegelse og opplyser at de har en militær fløy (telefonsamtale, juni 2018).

Forholdet mellom los colectivos og venezuelanske myndigheter

Det råder noe ulik formening om hvor sterke bånd disse gruppene har til venezuelanske myndigheter. Imidlertid synes det å være på det rene at det er en viss kobling mellom de to, og at los colectivos er å regne som radikale støttespillere til regjeringen til president Maduro. Videre at gruppene har våpen, og at eventuelle overgrep de begår ikke blir straffeforfulgt.

Koblingen mellom colectivos og myndighetene kan være på ulike nivåer gjennom sosiale og politiske nettverk og bekjentskaper (Marsteintredet, møte i Bergen mars 2018; Rosales, e-post 2018 og telefonsamtale juni 2018). FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR) referer til colectivos som «... pro-government armed civilians» (OHCHR 2018, s. 8).

Det er flere colectivos som er knyttet til ulike ledere innenfor myndighetsapparatet, ifølge PROVEA. Colectivos kontrollerer penger og territorier og har tilstedeværelse i hele landet, også på landsbygda (PROVEA, mai 2019)

HRW (2017) viser til at colectivos har vært brukt som en betegnelse på et utall sosiale bevegelser som har støttet, og i visse tilfeller implementert, myndighetenes politikk.

Ifølge forskeren Antulio Rosales ved UiO har colectivos økt sin maktposisjon de senere årene, fordi populariteten til regjeringen har vært synkende på grunn av krisen den befinner seg i. Rosales viser til at under Chavez-regimet¹ var det mindre misnøye i befolkningen, og dermed også mindre behov for disse gruppene til å utføre kontroll i form av trakasseringer osv. (Rosales, e-post februar 2018).

ICG viser til at colectivos kan true stabiliteten ved en eventuell regimeendring. ICG peker på at mange har sterke bånd til og er integrert i politiet og sikkerhetsenheter, og at noen har sterkere bånd til radikale chavista-ledere² (ICG 2019, s. 18).

Colectivos (deriblant Tupamaros) blir generelt sett på som myndighetenes forlengede arm, ifølge Marsteintredet ved Universitetet i Bergen. Marsteintredet definerer dem som ikke-statlige, bevæpnede aktører som gjennomfører aksjoner uten å ha loven på sin side. De er en variant av en paramilitær gruppe, dvs. en privat organisasjon som er bevæpnet og som gjennomfører ulike tjenester for regjeringen. Colectivos operer fritt, ifølge Marsteintredet, dvs. at de ikke blir tiltalt for sine handlinger. De kan bli skutt og drept, men blir ikke stilt ansvarlig gjennom rettsprosesser (telefonsamtale, februar 2018).

¹ Hugo Chavez var president i Venezuela i perioden 1999 – 2013.

² Politiske ledere på venstresiden som baserer sine ideer på tidligere president Hugo Chavez' politikk.

Ifølge PROVEA (møte, mai 2019) finnes det colectivos som er kritiske til venezuelanske myndigheter. Dette har vært avdekket på sosiale medier. Vanligvis er de imidlertid nært knyttet til myndighetene. PROVEA forklarer at hvis en person innenfor en colectivo begynner å kritisere myndighetene, er han ikke lenger en del av fellesskapet, vedkommende utdefinerer seg selv. PROVEA kommenterte ikke hvorvidt dette kunne føre til reaksjoner fra andre colectivo-medlemmer.

Enkelte colectivos driver kun sosialt arbeid og er ikke voldelige, andre driver ren kriminell virksomhet

Flere kilder opplyser at det finnes grupperinger innenfor colectivos som primært driver sosialt arbeid, og som ikke er bevæpnet. Noen av dem er i større grad sivile enn andre. Ideen bak gruppene er at de utøver sosial kontroll, men også tradisjonelle sosiale tjenester, blant annet matdistribusjon (Marsteintredet juni 2018; Rosales juni 2018; PROVEA og Gan, møte i Caracas mai 2019). Også HRW (2017) skriver at mange av gruppene ikke har vært involvert i voldshendelser, men har vært knyttet til en rekke sosiale oppgaver og drevet med blant annet utdanning, helse og miljøoppgaver. Insight Crime skriver i en artikkel fra mai 2018: «While a handful are still unarmed and focused on their original cultural and community roots, most have become armed enforcers who pledge allegiance to the revolution, funded in part through criminal activity». Det går også klart fram hos Strønen (2017, s. 126) at los colectivos driver humanitært arbeid i form av utdanning og helseforetak, men at enkelte kun refererer til gruppene som paramilitære grupper. Strønen viser også til at det er enkelte colectivos som har drevet ren voldsvirksomhet.

ICG beskriver dem som pro myndighetene. Paramilitære grupper som kombinerer politisk handlekraft, spesielt i lavinntektsområder, med svartebørsaktivitet og annen kriminell aktivitet (ICG 2019, s. 18).

Colectivos er blant annet innblandet i aktivitet ved grensen mellom Venezuela og Colombia. Grensen har i perioder har vært stengt fra venezuelansk side. Her foregår det en del illegal kryssing av grensen, og colectivos kontrollerer noe av denne trafikken fra venezuelansk side, slik at personer kan krysse grensen ulovlig mot betaling av bestikkelser (internasjonal organisasjon a, møte i Colombia mai 2019). Colectivos skal også være involvert i illegal gruvedrift (internasjonal organisasjon b, møte i Caracas mai 2019).

Los colectivos' involvering i demonstrasjonene i 2017, 2018 og 2019

Etter at myndighetene i 2014 begynte å reagere mot personer som demonstrerte mot regimet, har begrepet colectivos blitt mer brukt for å beskrive bevæpnede grupper som støtter regjeringen, og som har angrepet demonstranter og antatte motstandere av regimet. Ifølge HRW har disse gruppene samarbeidet med myndighetene ved at de har utført arrestasjoner på deres vegne (HRW 2017, s. 16).

FNs høykommissær for menneskerettigheter skriver i sin rapport fra august 2017 at de mottok en rekke redegjørelser om aktiviteten til regjeringstro bevæpnede grupper som de refererer til som bevæpnede colectivos i forbindelse med demonstrasjonene i 2017. Ifølge innrapporterte hendelser til OHCHR, har colectivos vært aktive med å forhindre demonstrasjoner og skal ha angrepet og skutt mot demonstrasjoner, journalister og forbipasserende, i tillegg til at de skal ha arrestert demonstranter (OHCHR 2017, s. 29). Colectivos skal ha vært ansvarlig for flere av

drapene som fant sted under de massive demonstrasjonene i 2017 (Gan, møte i Caracas mai 2019).

Også etter de store demonstrasjonene i 2017, har los colectivos vært involvert i overgrep. Ifølge HRW (2018) sto venezuelanske myndigheter sammen med colectivos bak drapet på den profilerte politimannen Oscar Pérez som tidligere hadde kritisert venezuelanske myndigheter og oppfordret folk til å protestere mot Venezuelas «tyranniske» regime. Pérez ble drept sammen med seks andre personer i januar 2018.

Mange personer ble pågrepet av colectivos mens de deltok i demonstrasjoner mot regimet i løpet av 2018. Flere av pågripelsene fant sted i fattige strøk i Caracas, der befolkningen generelt har støttet president Maduro. Disse arrestasjonene kan sees som en reaksjon på at støtten til Maduro har avtatt, også hos den fattige delen av befolkningen. Her har både myndighetene og colectivos stått for arrestasjonene (Foro Penal; PROVEA, møte i Caracas mai 2019). Det samme skjedde under de store demonstrasjonene 30. april og 1. mai i 2019, hvor mange støttet opposisjonsleder og selverklært president Juan Guaidós kuppforsøk mot president Nicolas Maduro, et kuppforsøk som fort viste seg å bli mislykket. Colectivos sto for flere av arrestasjonene av demonstranter sammen med ulike myndighetsorganer (Foro Penal, møte mai 2019).

Colectivos skaper en frykt i befolkningen, ifølge den venezuelanske menneskerettighetsorganisasjonen PROVEA. Gruppene bruker våpen og kommer inn i byområdene på motorsykkel, ikledd masker. De kommer vanligvis i store grupper og generelt er befolkningen livredde for dem. Colectivos opptrer enda mer voldelig i møte med demonstranter og andre de anholder, enn politiet gjør, ifølge PROVEA. Blant annet skal flere av ofrene ha blitt torturert av colectivos, ifølge PROVEA (møte i Caracas, mai 2019).

Colectivos og nettverk

Det er vanskelig å vite om en person som er utsatt for sanksjoner fra los colectivos i ett område, vil få de samme problemene om han flytter til et annet område. Marsteintredet og Gan viser til at noen colectivos kan ha et overvåkingsnettverk, men at det er vanskelig å vite omfanget av dette (telefonsamtale, juni 2018; Gan møte i Caracas mai 2019).

Landinfo forstår det slik at det er store forskjeller mellom gruppene. Enkelte colectivos er knyttet til bestemte områder/bydeler, mens andre er større grupperinger og har aktiviteter som drives i flere områder. Marsteintredet viser for eksempel til at gruppen Tupamaros har stor geografisk spredning med forgreininger mange steder. Enkelte colectivos har formell kontakt innenfor sikkerhetsmyndighetene. Andre handler på egen hånd, men kan også handle på ordre fra andre (Marsteintredet telefonsamtale, juni 2018).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- HRW, dvs. Human Rights Watch (2017, 29. november). *Crackdown on Dissent*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2017/11/29/crackdown-dissent/brutality-torture-and-political-persecution-venezuela> [lastet ned 30. september 2019]
- HRW (2018, 25. januar). *As Perverse as it Gets in Venezuela*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2018/01/25/perverse-it-gets-venezuela> [lastet ned 25. september 2019]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2019, 15. juli). *A Glimmer of Light in Venezuela's Gloom*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/075-a-glimmer-of-light.pdf> [lastet ned 20. september 2019]
- InSight Crime (2018, 18. mai). *The Devolution of State Power: The `Colectivos`*. Washington D.C.: InSight Crime. Tilgjengelig fra <https://www.insightcrime.org/investigations/devolution-state-power-colectivos/> [lastet ned 25. september 2019]
- Marco, M. G. (2017, 7. juli). Qué son los colectivos y cómo operan para "defender la revolución bolivariana" en Venezuela. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/mundo/noticias-america-latina-40527998> [lastet ned 25. september 2019]
- OHCHR, dvs. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2017, august). *Human rights violations and abuses in the context of protests in the Bolivarian Republic of Venezuela from 1 April to 31 July 2017*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/HCReportVenezuela_1April-31July2017_EN.pdf [lastet ned 25. september 2019]
- OHCHR (2018, juni). *Human Rights violations in the Bolivarian Republic of Venezuela: a downward spiral with no end in sight*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/Countries/VE/VenezuelaReport2018_EN.pdf [lastet ned 25. september 2019]
- Strønen, I. Å. (2017). *Grassroots Politics and Oil Culture in Venezuela*. London: Palgrave. Tilgjengelig fra <https://www.palgrave.com/la/book/9783319595061> [lastet ned 25. september 2019]

Muntlige kilder

- Foro Penal. Møte i Caracas 8. mai 2019.

Respons Venezuela: Los colectivos

Foro Penal er en anerkjent menneskerettighetsorganisasjon i Caracas.

- Gan, Natalia. Professor ved Universidad Metropolitana. Møte i Caracas 8. mai 2019.
- Internasjonal organisasjon a. Møte i Colombia 5. mai 2019.
- Internasjonal organisasjon b. Møte i Caracas 7. mai 2019.
- Marsteintredet, L. Telefonsamtaler 23. februar 2018 og 27. juni 2018, møte i Bergen 16. mars 2018.

Leiv Marsteintredet er førsteamanuensis ved Universitet i Bergen. Han er forsker på Latin-Amerika og er svært godt oppdatert på situasjonen i Venezuela.

- PROVEA, dvs. Programa Venezolano de Educación – Acciión en Derechos Humanos. Møte i Caracas 8. mai 2019.

Anerkjent venezuelansk menneskerettighetsorganisasjon i Caracas.

- Rosales, A. E-post 16. februar 2018, telefonsamtale 27. juni 2018.

Rosales er forsker ved Senter for Utvikling og Miljø ved UiO. Han er selv venezuelansk statsborger.

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.